



RODINY V SOUČASNOSTI

Jako děti se narodíme do rodiny, která se pro nás nadlouho stane jediným známým prostředím, podle něhož si vytváříme představu o tom, jak fungují rodiny obecně. Myslíme si, že stejně jako naše rodina i ostatní rodiny zahrnují mámu a tátu, jezdí na víkend k babičce, na Vánoce zdobí stromček...

Čím jsme starší, tím více zjišťujeme, že ostatní rodiny se v mnohém od té naší původní liší. A většinou to neznamená, že jsou horší. Někdy je ale důležité si to připomenout.

Lukáš chodí do 9.B, což je docela běžná třída. Lukáš se se svou rodinou několikrát stěhoval, a tak poznal už pár škol. Ta, do které chodí teď, není v ničem výjimečná. Děti jsou tu jako všude jinde – některým jde ve škole výtvarka, jiným chemie, někdo hraje tenis, někdo na kytaru, někteří mají blondaté vlasy, jiní tmavé.



Na rodinnou výchovu dostal Lukáš za úkol připravit si referát o tom, jaká je česká rodina. Mohl by to ostatním odpřednášet, ale rozhodl se, že svůj referát pojme jinak. Připravil si hru, při které všech 24 spolužaček a spolužáků postupně představí své rodiny.





Když došlo na referát, Lukáš nechal udělat ze židlí kruh. Každý sedí na jedné židli a Lukáš stojí ve středu kruhu, odkud ostatním dává pokyny, kdo si má stoupnout a vyměnit si místo s ostatními. Všichni tuhle hru znají, dřív ji ale hráli tak, že pokyny zněly třeba: „Místa si vymění všichni s modrýma očima.“ Dnes si budou místa měnit podle znaků, které se týkají jejich rodin.



Nakresli obrázek rodiny, kterou považuješ za ideální. Kdo rodinu tvoří? Jak rodina žije? Porovnej svůj obrázek s ostatními. Liší se vaše představy ideální rodiny?

Když si Lukáš připravoval svůj referát, byl sám překvapený, jak časté dnes je, že rodinu netvoří máma, táta a děti. Vždyť právě tohle je **představa o „správné“ rodině**. I když jsme na tuto představu zvyklí, neznamená to, že rodiny, které vypadají jinak, jsou divné a nefungují.

V dnešní době je nejdůležitější, aby rodina byla místem, kde se **lidé cítí dobře, uvolněně** a kde jsou ostatními milováni. To může platit i v rodinách s nevlastními rodiči, s jedním rodičem, nebo dokonce i tam, kde rodiče chybí úplně.

A hra už začíná – Lukáš postupně vyslovuje pokyny, děti se zvedají a pohybují mezi židlemi a pokaždé, když se opět usadí, Lukáš doplní pár informací o tom, jaké rodiny existují nejen v jejich třídě, ale v celé naší společnosti.

První pokyn, který Lukáš řekl, zněl: „Místa si vymění všichni, jejichž rodiče jsou manželé.“ Při takovém zadání si začalo nová místa k sezení z 24 dětí hledat 16 z nich. Osm dětí zůstalo naopak sedět na židlích, protože jejich rodiče manželé nejsou.

MANŽELSTVÍ A ŽIVOT NA HROMÁDCE

V minulosti bylo pravidlem, že aby spolu muž a žena mohli žít a mít děti, museli nejprve vstoupit do manželství. Bez toho se na ně lidé „dívali skrz prsty“ a stranili se jich. Dnes je ale situace jiná. Podle Českého statistického úřadu se přibližně **1/3 dětí rodí mimo manželství**.



Svatby měly a mají různé podoby.

Velká část lidí se z různých důvodů rozhoduje žít s druhým člověkem, ale **neuzavírat sňatek**. Zvláště na začátku společného života se stále více lidí kloní k tomu, že spolu budou žít bez svatby.

Pro některé z nich je to celoživotní volba – nechtějí se vdávat či ženit, protože si myslí, že „mít na druhého papír“ může jejich vztah zhoršit. Pro jiné lidi je svatba naopak důležitá, protože ji chápou jako stvrzení toho, že chtějí s druhým člověkem společně strávit celý život.

Pohled na manželství se proměňuje. Lidé, kteří se rozhodnou žít bez sňatku, jsou stále méně odsuzováni svým okolím. Nicméně s manželstvím jsou i nadále spojeny některé výhody, které nemohou získat nesezdané páry.

Ze zákona o rodině vyplývají **odlišné podmínky pro manželské a nemanželské páry** například při adopci dítěte, poskytování informací o partnerovi/ce, sdílení majetku či přiznávání důchodů po zemřelém partnerovi/ce.



Slova bastard a parchant znějí jako nadávky. Víš, že v minulosti to byla označení pro děti narozené mimo manželství?



„manželství-anočine“

Každý ve třídě si vezměte dva lístečky. Na jeden ve stručnosti napište tři hlavní důvody, proč je dobré uzavřít manželství; na druhý lísteček napište tři důvody proti manželství. Poté se rozdělte na dvě skupiny. První skupina si vezme všechny lístečky s důvody pro, druhá lístečky s důvody proti. Všechny důvody shrňte a představte ostatním ve třídě. Diskutujte o jednotlivých výhodách a nevýhodách manželství. Co podle vás převažuje?



Uzavření manželství

Podle zákona smí sňatek uzavírat ženy a muži, kteří jsou starší 18ti let, jsou duševně zdraví a nejsou v příbuzenském poměru. V případě párů, kde jeden člověk je dospělý, avšak druhý je mladší 18ti let (ale starší 16ti let), může být sňatek uzavřen poté, co je mladší člověk způsobilým soudem. Proč podle vás existují omezení, jací lidé mohou vstupovat do manželství? Mohla by být podle vás některá z pravidel zrušena a naopak jiná přidána?

Ve společnosti existuje silný názor, že tradiční rodinu zahrnující děti, matku a otce (kteří jsou manžely) je třeba chránit. Jako důvod se uvádí, že je to jediná správná podoba rodiny a že se dnes stává stále méně častou. Někdy se dokonce hovoří o **krizi rodiny**.

Je jistě dobré přemýšlet o tom, jestli změny ve způsobu, jak lidé žijí svůj rodinný život, nevedou k horšímu. Ale zároveň je nutné mít na paměti, že lidé se většinou obávají toho, co je nové, a to i přesto, že to nemusí být horší.

Proč by měla být rodina s oběma sezdanými rodiči a s dětmi považována za lepší než jiné rodiny? Je vůbec možné takto různé typy rodin posuzovat? Vždyť **dobré jsou všechny vztahy**, pro něž se lidé, kteří v nich žijí, svobodně rozhodli a v nichž se **cítí příjemně**. Někdo bude šťastný díky svatbě, jiný se bude „toho papíru“ děsit.

! Před dvěma generacemi se mělo za to, že když se dívky nevdaří do 20ti let, něco s nimi zřejmě není v pořádku. Dnes je naopak takto brzký sňatek neobvyklý a běžným se stalo vstupovat do manželství až po 25. roku života, nebo dokonce vůbec ne. Podle Českého statistického úřadu byl v roce 2006 průměrný věk žen při sňatku 26,7 let a mužů 29,4 let.

? „**kdokdyproč**“ Každý ve třídě se za domácí úkol zeptejte několika dospělých lidí ve svém okolí na následující otázky: Jsou ženatí/vdané?, Pokud ano, v kolika letech vstoupili do manželství?, Proč se rozhodli vdát/oženit?, Pokud nejsou ženatí či vdané, zda o manželství někdy uvažovali?, Zda a případně v kolika letech je podle nich vhodné se vdát/oženit? Odpovědi si запиšte a připojte k nim informace o tom, jak starý je daný člověk a zda se jedná o muže či ženu. Odpovědi společně ve třídě porovnejte.

Jak se mění názory na manželství, je vidět také na tom, že v roce 2006 vstoupil v platnost zákon, který umožňuje uzavírat **registrované partnerství**. Manželství už není jedinou oficiální formou partnerského soužití.

Registrované partnerství je určeno osobám stejného pohlaví a jeho smyslem je poskytnout párům některé výhody, které již tradičně po sňatku získávají ženy a muži. Zejména se to týká možnosti poskytování informací o blízké osobě, je-li například v nemocnici, nebo vlastnictví majetku, který si pár pořídil společně.

Když Lukáš zmínil registrované partnerství, viděl, že se jeho spolužáci a spolužačky začínají tvářit jinak.

A tak se zeptal: Souhlasíte s registrovaným partnerstvím? Většina přikývla. Hned ale začali otevírat pusy k tomu, aby doplnili velké ALE...

Klára: „Já myslím, že je to dobře.“

Petr: „Určitě. Aspoň si homosexuálové už nemusejí připadat jako nějaký méněcenný lidi.“

Simona: „To jo, ale měli by to využívat opravdu jen lidi, kteří nemůžou žít v normálním vztahu.“



Bára: „A co je to normální vztah? Tím myslíš mezi mužem a ženou? Podle mě je homosexuální vztah stejně normální jako heterosexuální. Ty lidi k sobě cítí stejnou lásku.“

Cyril: „Když chtějí žít spolu, tak prosím, ale hlavně aby neměli děti.“

Klára: „Proč by neměli mít děti?“

Cyril: „No, to je přece jasné, to by ty děti pak byly taky homosexuální, až by vyrostly. A taky by se jim ostatní děti smály, že mají dva táty.“

Simona: „Přesně tak. Adoptce dětí by se neměla dovolit.“

Petr: „Vždyť už dneska spolu homosexuální páry žijí a často mají i děti. U nás v baráku jsou dvě paní a ta jedna byla před tím vdaná a má syna, ale vychovávají ho spolu. A mně tedy připadá, že je ten kluk úplně v pohodě, je stejnej jako ostatní.“

Lukáš se vložil do diskuse: „Takových párů je hodně a taky je v některých zemích dovoleno, aby homosexuální páry adoptovaly děti. Výzkumy takových rodin zatím neprokázaly, že by v nich vychovávané děti byly jiné.“

Jak zmínil Lukáš, v České republice je dosud **adoptce dětí** v rámci registrovaného partnerství zakázána. V jiných zemích ale tato možnost už existuje. I tam ovšem před několika lety byla nemyslitelná. To ukazuje, jak se představy o tom, „co to je rodina“, vyvíjejí.

? „**proaproti**“ Ve třídě se náhodně rozdělíte na dvě skupiny, které spolu budou diskutovat. Jedna skupina bude zastávat názor, že registrované partnerství je správné. Druhá je bude kritizovat. Obě strany, bez ohledu na skutečné názory jednotlivých žáků/ů, se pokusí najít co nejvíce argumentů, kterými podpoří své stanovisko. Po skončení diskuse zhodnoťte, který názor se podařilo lépe obhájit. Vyjádřete se také k tomu, jak se vám dařilo zastávat přidělený názor a jak jste se při tom cítili.

Když Lukáš uzavřel diskusi o homosexuálních rodičích, dal třídě druhý úkol: „Místa si vymění všichni, jejichž rodiče jsou rozvedení.“ Po tomto pokynu se při hře dala do pohybu téměř půlka třídy.

ROZVOD – KONEC I ZAČÁTEK

Přibližně **polovina manželství** v současné době končí rozvodem. Česká republika tak patří k zemím s nejvyšším počtem rozvodů.

Rozvod přichází ve chvíli, kdy se manželský vztah dostane do **krize**, kterou jeden nebo oba partneři nedokáží nebo nechtějí řešit. Důvodů, které vedou k rozvodům, může být celá řada. Pro většinu z nich platí, že jsou z hlediska konkrétního člověka pochopitelné a zřejmě i ospravedlnitelné.

Na druhou stranu však **rozvod nemusí vůbec nastat**, pokud oba lidé:

1. vstupují do manželství s uvážením (jsou dospělí, dobře se znají, vyzkoušeli si společný život atd.)



2. snaží se, aby se od sebe nevzdálili a vztah jim oběma stále přinášel uspokojení (hodně spolu mluví, mají společné zájmy, snaží se poznat přání druhého a vyjít jim vstříc, sdělují druhému své vlastní pocity, ale zároveň si nechávají vzájemný prostor a svobodu atd.).

? Může podle tebe být rozvod někdy dobrým řešením špatně fungujících vztahů? Za jakých okolností? Přemýšlej například o rodinách, kdy jeden z rodičů používá vůči ostatním násilí nebo je závislý na alkoholu, ale odmítá se léčit.

Ukončení dlouhodobého vztahu není pro nikoho snadné. Pokud se však rozvod (či rozchod) týká pouze dvou dospělých lidí, jsou následky menší než v případě párů, které mají děti. Pokud jsou oba partneři dobrými rodiči, mají je děti oba rády a obtížně se smiřují s tím, že po rozvodu nebudou trvale žít společně s oběma.

Zvyklostí v České republice je, že **děti při rozvodu** ve více než 90 % případů přecházejí do péče matek. Otcové se s dětmi stýkají poměrně málo a někdy dokonce vůbec ne. Důvodů může být více:



- změni se způsob života a je méně příležitostí k setkání mezi otcem a dětmi, například proto, že rodiče po rozvodu nežijí ve stejném městě
- rodiče se spolu nedokáží domluvit na podobě setkávání mezi otcem a dětmi
- otec nemá o děti skutečný zájem
- děti se s otcem stýkat nechťejí

V současné době se začíná způsob péče o děti po rozvodu měnit. Stále častěji po rozvodu zůstávají děti u otců. Ti jsou totiž schopni, pokud mají zájem, **postarat se o děti stejně dobře** jako matky.

Představa, že ženy mají od přírody lepší dispozice starat se o děti než muži, je lichá. Vždy záleží na individuálních vlastnostech daného člověka, bez ohledu na to, zda se jedná o ženu nebo o muže.

Existují ovšem i další možnosti, jak může být po rozvodu o děti postaráno. Jednou z nich je **střídavá výchova**. Během ní dítě tráví s každým z rodičů přibližně stejný čas. Například vždy jeden týden žije s matkou a druhý týden s otcem.

Podmínkou je, že oba rodiče mají svůj byt a v něm je jeden pokoj vyčleněn dítěti. Může to ale fungovat i tak, že dítě žije stále v jednom bytě, kam vždy na týden přichází bydlel buď matka, nebo otec. Důležité je, aby dítě chodilo stále do téže školy a mělo možnost se stýkat se svými kamarády.

Když se rodiče rozvedou, často pak vstoupí do **nového partnerského vztahu**. To obvykle bývá náročné období. Rodiče se obávají, aby si děti a nový partner či partnerka vzájemně rozuměli a měli se rádi. Děti mívají strach, aby se jejich rodiče příliš nevěnovali novému partnerovi či partnerce na jejich úkor. A pokud si s novým partnerem/kou rozumí, mohou zažívat nepříjemné pocity vůči svému druhému rodiči, který je jakoby nahrazen.

? Co je podle tvého názoru pro děti po rozvodu rodičů lepší – žít trvale s jedním rodičem, nebo být v jejich střídavé péči?

Navíc vše může být komplikováno i tím, že nový partner či partnerka má také vlastní děti z předchozího vztahu a všichni tak dohromady tvoří **novou rodinu**. V rodině, kde vyrůstáme od malička, máme čas se s druhými poznávat a sžívat. V rodině, která vznikne kvůli novým vztahům rodičů, se seznámení odehrává rychle. Často zároveň s lítostí nad koncem původního vztahu. To může vést k tomu, že se novým vztahům bráníme.

Když Lukáš mluvil o tom, jak těžké může být, když vzniká nová rodina po rozvodu, přihlásila se Hanka. Právě něco podobného zažívá ve své rodině, a tak se chtěla s ostatními o své zkušenosti podělit:

„Moji rodiče se před dvěma roky rozvedli. Mám ještě bráchu Pavla a zůstali jsme oba u mámy. Hlavně asi proto, že táta je řidičem kamionu a pořád je na cestách. Ale vždycky když je doma, vídáme se, jsme spolu docela hodně.

Máma si nedávno našla nového přítele. On je taky rozvedený a má dvě děti, které žijí u něho. Je fajn, já si s ním celkem rozumím a s jeho dětmi taky. Táta o něm ví a je docela v pohodě, nevádí mu, že s nimi občas trávíme odpoledne. Ale brácha moc nadšený není.

Asi před měsícem máma přišla s tím, že bychom někdy mohli jet s jejím přítelem a jeho dětmi společně na víkend na hory. Mně se docela chce. Jenže Pavel řekl, že nikam nepojede, že chce zůstat s tátou, protože ho ten mámin přítel a jeho děti štěvou.

Docela se kvůli tomu od té doby s mámou hádají. Je to pěkně blbý. Myslela jsem si, že to nejhorší, co souviselo s rozvodem našich, už máme za sebou, ale asi ještě ne...“



? Jak asi společný víkend na horách dopadne? Co bys doporučil/a Hance a její rodině?

Třetí kolo hry Lukáš uvedl pokynem: „Místa si vymění všichni, kteří mají sourozence.“ Zvedla se asi polovina dětí, ostatní zůstaly sedět.

RODINU DĚLAJÍ DĚTI

Počet dětí, které jsou jedináčky, stoupá. Z dlouhodobého hlediska je nejvyšší v české historii. Nízký počet dětí v rodinách je v moderní společnosti obvyklý. Čím dále do minulosti se podíváme, tím se rodilo více dětí.

Dnešní **nízký počet dětí** byl způsoben následujícími okolnostmi:

- snížení dětské úmrtnosti, které přináší jistotu, že téměř každé narozené dítě se dožije dospělosti
- užívání antikoncepce, které dovolilo plánovat těhotenství na okamžik, kdy oba partneři jsou plně připraveni pro rodičovství
- vyšší vzdělání a možnosti pracovního uplatnění žen, které rozšířily možnosti sebe-realizace žen za hranice rodiny a domácnosti
- zaměření na budoucí úspěchy a zvýšení životní úrovně, které vedou rodiče k tomu, aby odmalička podporovali co nejvíce rozvoj svých dětí, což lze obtížněji, pokud má rodina velký počet dětí

? Představ si běžný den dítěte se sourozenci a bez sourozenců. V čem se budou nejvíce lišit? Uvažuj například, jaké mohou být rozdíly během večeře s rodiči nebo během oslavy narozenin dítěte. Vyjmenuj alespoň dvě výhody a nevýhody, které může mít život jedináčků a život dětí se sourozenci.

Nízký počet dětí v rodinách přináší **výhody i nevýhody**. Čím méně je dětí, tím více mají rodiče času a finančních prostředků na každé z nich. Děti mohou chodit na více kroužků, mají vlastní pokoj, rodiče se s nimi mohou déle učit atd.

Naopak nevýhodou je, že jedináčci nemají tak mnoho příležitostí naučit se vycházet s druhými lidmi. To, co je pro sourozence běžnou zkušeností, si jedináčci složitě osvojují ve škole nebo v zájmových aktivitách.



Ve 20. století se běžnou formou soužití stala tzv. **nukleární rodina**, která je tvořena rodiči a dětmi. Dříve ale bylo obvyklé, že vedle rodičů a dětí žili ve společné domácnosti také prarodiče, strýčkové a tety a případně další lidé, kteří ani nebyli biologickými příbuznými. I dnes má většina z nás takovou širokou rodinu, ale jen zřídka s ní žijeme.

Stejně jako v případě sourozenectví, i široká rodina přináší do našich životů jak klady, tak zápory. Soužití s druhými lidmi nás může omezovat, ale zároveň pro nás může být zdrojem zkušeností. Pozorováním nejbližších lidí se učíme rozumět a jednat v náročných situacích, rozvíjíme svoji citlivost vůči potřebám druhých, uvědomujeme si vlastní přání a zjišťujeme, jak je správně prosazovat atd.

? Proč se používá pojem nukleární rodina? Nukleární přece znamená jaderný, týkající se jádra. Podívej se na vymezení nukleární rodiny do kapitoly 3.

? Co může přinést život s babičkou a dědečkem v jedné domácnosti? Představ si alespoň tři konkrétní situace. V čem mohou být takové zkušenosti dobré?

! V některých zemích je počet narozených dětí omezován zákony, například v Číně, kde se v každé rodině smí narodit pouze jedno dítě. To nutí rodiny, aby se například rozhodovaly, zda chtějí raději dívku, nebo chlapce. V Číně vede politika jednoho dítěte k tzv. genderocidě, kdy matky, vědí-li, že se jim narodí dcera, často podstupují potrat. Důsledkem je, že v Číně existuje první generace, kde je mnohem méně žen než mužů. K čemu taková situace může vést?

Čtvrté a poslední kolo hry začal Lukáš úkolem: „Místa si vymění všichni, kteří nežijí ani s jedním ze svých rodičů.“ Nikdo z dětí se nezvedl. Ale v některých třídách by tomu určitě bylo jinak...

ŽIVOT BEZ RODINY

Většina dětí žije se svými biologickými rodiči nebo alespoň s jedním z nich. Jsou ale i děti, které se svými rodiči z různých důvodů žít nemohou.

Část těchto dětí žije v **dětských domovech**. Ty dnes obvykle fungují tak, že celý dům je rozdělen do jednotlivých velkých bytů, z nichž každý obývá skupinka dětí s několika dospělými, kteří se o ně střídavě starají. Děti s dospělými si společně vaří, uklízí, dělají úkoly – zkrátka žijí podobně jako běžné rodiny.

Vedle dětských domovů je část dětí bez vlastních rodičů v tzv. **pěstounské péči**. To znamená, že existující rodina přijme dítě, které není její vlastní, ale jako o vlastní se o ně stará. Pokud dítě žije v pěstounské rodině, nechává si své původní jméno a jeho biologičtí rodiče, i když se o něj/ni nemohou z různých důvodů starat, mají možnost být s dítětem v kontaktu.

! Některé pěstounské rodiny žijí společně v SOS vesničkách. Víte, co to je? Pokud ne, prohlédněte si webové stránky www.sos-vesnicky.cz.

Další část dětí bez rodičů může být adoptována. **Adopce** znamená, že do existující rodiny přijde natrvalo žít dítě, které nemá vlastní biologické rodiče. Adoptivní rodiče dítě přijímají plně za své, což stvrzují mimo jiné i tím, že dítě převeze jejich jméno – nejen že žije v rodině Papouškových, ale samo se Papoušek či Papoušková jmenuje.

To mu pomáhá, aby se skutečně cítilo jako součást rodiny a aby se k němu tak chovalo i okolí.

Když dítě nežije s vlastními biologickými rodiči, může to přinášet do jeho/jejího života mnoho obtížných okamžiků. Je bolestivé zažít ztrátu rodičů a jako malé dítě si zvykat na nové prostředí a lidi, je těžké být „jiný“ než většina kamarádů/ek, kteří mají vlastní rodinu atd.

Navzdory tomu však tyto děti mohou být stejně šťastné a stejně vybavené pro budoucí život jako děti, které žijí v původních rodinách. Láskyplnou péči jim poskytují lidé kolem nich – vychovatelky a vychovatelé v dětských domovech nebo rodiče v pěstounských či adoptivních rodinách.



Děti z dětského domova ve Zlíně

Navíc skutečnost, že děti nežijí u svých biologických rodičů, nemusí být vůbec podstatná. Zvykli jsme si považovat biologické příbuzenství nad jakýkoliv jiný vztah. Ovšem rodičovská či sourozenecká láska může existovat mezi lidmi i bez „společné krve“.

Ačkoliv po Lukášově pokynu zůstali všichni sedět a dali tím najevo, že žijí s vlastními rodiči, poté, co Lukáš začal mluvit o biologickém příbuzenství, ozvala se Martina: „Já jsem před rokem zjistila, že můj táta není ve skutečnosti můj táta. On nemohl

mít děti, a tak mámu oplodnil ve spermobance. Když mi to řekli, přišlo mi vtipný, že nám odmalička lidí, co nás potkali, vždycky říkali, jak jsem mu podobná. No, pár dní po té zprávě mi bylo divně. Ale pak mi došlo, že prostě on bude už napořád můj táta, jediný táta. Že nemáme stejný geny, je mi fuk.“



V roce 2007 došlo v moravské porodnici k výměně dvou holčiček. Po devět měsíců žily obě dívky u rodičů, kteří nebyli jejich biologickými příbuznými. Když se na záměnu dětí přišlo, začali rodiče plánovat, že si holčičky vymění zpátky. Ukázalo se ale, že to pro ně není vůbec snadné, protože milují ty děti, o které se starali, nikoliv ty, které k nim biologicky patří. Představte si, jaké pocity asi museli rodiče zažívat. Jaké existují důvody pro to, aby si děti vyměnili, a jaké pro to, aby děti zůstaly žít ve stejných rodinách jako dosud?

SHRNUTÍ

Lukáš a jeho spolužáci a spolužačky nám představili to nejdůležitější, co bychom měli o dnešních rodinách vědět. Možná v Lukášově referátu nezaznělo příliš mnoho novinek, které byste dosud neznali. Ale určitě stojí za to i o informacích, které už známe, občas přemýšlet z nového úhlu pohledu.

Dnes žijeme v mimořádné době, protože se mnoho věcí kolem nás proměňuje, a to rychleji než kdykoliv dříve. Někdy se může zdát až děsivé, že většina rodin dnes žije o tolik jinak než rodiny našich prarodičů. Ne každá změna je ale změnou k horšímu.

Zda jsou změny dobré či špatné, a tedy zda se jim máme bránit nebo je přijmout, bychom měli poměřovat hlavně tím, zda pomáhají ženám a mužům prožívat spokojenější životy. A protože spokojenost znamená pro každého z nás něco jiného, měly by změny k lepšímu zároveň dělat naše životy svobodnější.

ZÁVĚREČNÉ OTÁZKY

- Který z následujících párů může uzavřít manželství?
 - 19letá zdravá žena a 17letý zdravý muž, který nebyl zploletěn soudem
 - 26letá zdravá žena a 32letá zdravá žena
 - 42letý zdravý muž a 23letá žena zbavená svéprávnosti
 - 25letý tělesně postižený muž a 25letá zrakově postižená žena
- Jaký je rozdíl mezi adopcí a pěstounstvím? Vyjmenujte alespoň tři hlavní odlišnosti.
- Mohou homosexuální páry vychovávat děti?
 - ano, mohou děti adoptovat
 - ano, ale pouze vlastní, které jeden/jedna z partnerů/ek zplodil/a mimo homosexuální vztah
 - ne, nemohou děti adoptovat a vlastní děti jsou homosexuálním rodičům odebírány
 - výchova dětí se řídí naprosto stejnými pravidly jako u heterosexuálních párů
- Co byste odpověděli člověku, který má tento názor: „Staří lidé by měli být v domově důchodců, protože není zdravé, když jsou s nimi malé děti v příliš častém kontaktu.“
- Jak je vyřešena péče o dítě po rozvodu rodičů?
 - dítě je automaticky předáno do péče matky a otec musí platit výživné, ale nemusí se s dítětem stýkat
 - dítě musí být umístěno do péče jednoho z rodičů; který to bude, záleží na jejich finanční situaci; druhý rodič ztrácí vůči dítěti jakékoliv povinnosti
 - dítě může být umístěno do péče jednoho z rodičů nebo do jejich střídavé péče; na rozhodnutí o dítěti i finančních nákladech se podílejí oba rodiče
 - dítě je v péči toho rodiče, který o ně má momentálně zájem a možnost se starat; dohody o péči uzavírají rodiče průběžně, bez zásahů soudu

